

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЦЗДВН
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І ПІДПРИЄМНИЦТВА

До захисту допускається
Завідувач кафедри, проф.
_____ В.М. Боронос
«_____» _____ 2021 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

НА ТЕМУ:

Особливості формування власних, позикових і залучених джерел коштів про-
мислових підприємств

Освітній ступінь – «бакалавр»

Спеціальність – 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Освітня програма – «Фінанси та облік в підприємстві»

Керівник роботи:

(підпис)

С.В. Похилько

Студентка:

(підпис)

Н.Є. Семенець

Група:

ФЗ-71С

Суми 2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І ПІДПРИЄМНИЦТВА

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри, проф.
_____ В.М.Боронос
"_____" _____ 2021 р.

ЗАВДАННЯ

до кваліфікаційної роботи бакалавра

Студент(-ка) групи _ ФЗ-71С інституту (центру) ___ ЦЗДВН _____
спеціальності 072 – “Фінанси, банківська справа та страхування”

_____ Семенець Надія Євгенівна _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема роботи: «Особливості формування власних, позикових і залучених джерел коштів промислових підприємств»

Затверджено наказом по СумДУ № _____ від "_____" _____ 20____ р.

Термін здачі студентом завершеної роботи "_____" _____ 20____ р.

Вихідні дані до роботи: нормативні і законодавчі акти, матеріали державної статистичної звітності, відомчі постанови, інструкції та положення, матеріали монографій, періодичних видань, підручників і навчальних посібників, дані фінансової звітності суб'єктів господарювання, організацій та установ тощо.

Зміст основної частини роботи (перелік питань, що підлягають розробці):

- теоретичні засади формування власних та позикових коштів підприємства;
- теоретико-методичні основи управління фінансовими ресурсами підприємств та їх практична реалізація;
- напрями вдосконалення управління фінансовими ресурсами підприємств в українських реаліях підприємств

Дата видачі завдання: "_____" _____ 20____ р.

Керівник дипломної роботи: _____ доц. Похилько С.В. _____
(вчене звання, прізвище та ініціали) (підпис)

Завдання прийнято до виконання "_____" _____ 20____ р. _____
(підпис студента)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 36 с.; 16 рис.; 1 додаток, 27 джерел.

Актуальність теми роботи

У сучасних умовах обмеженості фінансового забезпечення функціонування вітчизняних підприємств особливої актуальності має рішення задач оптимального формування і використання фінансових ресурсів на основі організації раціональної системи управління.

Метою даної роботи є аналіз існуючих підходів до проблем управління власними, позиковими та залученими фінансовими ресурсами з практичною апробацією та окреслення основних напрямів їх вирішення.

Об'єкт дослідження – процес управління фінансовими ресурсами підприємства та його оптимізація.

Предмет дослідження – економічні відносини що виникають під час формування власних, позикових та залучених фінансових ресурсів.

Методи дослідження – економічні методи (метод абсолютних величин, метод відносних величин, метод порівнянь, класифікації, систематизації, статистичні методи).

У першому розділі аналізуються теоретичні засади формування власних та позикових коштів підприємства. У другому розділі розглядаються теоретико-методичні основи управління фінансовими ресурсами підприємств та їх практична реалізація. У третьому розділі наведено напрями вдосконалення управління фінансовими ресурсами підприємств в українських реаліях.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ, ВЛАСНІ КОШТИ, ПОЗИКОВІ КОШТИ, СТАТУТНИЙ КАПІТАЛ, КРЕДИТИ, ЛЕВЕРИДЖ.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ВЛАСНИХ ТА ПОЗИКОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1 Поняття та зміст власних і позикових коштів та їх роль у функціонування підприємства	7
1.2 Аналіз структури власних, позикових і залучених джерел коштів промислових підприємств України	8
2 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇХ ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ.....	17
2.1 Методичні підходи до оцінювання ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства.....	17
2.2 Забезпечення фінансової стійкості, як основний критерій управління фінансовими ресурсами підприємства.....	18
2.3 Практична реалізація технології управління активами та пасивами на прикладі АТ «Сумський завод насосного та енергетичного машинобудування «Насосенергомаш»	22
3 НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ	26
3.1 Шляхи підвищення ефективності використання власних та позикових коштів підприємства	26
3.2 Організаційно-управлінські чинники ефективного використання фінансових ресурсів	27
ВИСНОВКИ.....	30
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ	32
ДОДАТОК А	35

ВСТУП

Актуальність теми.

Успішність діяльності підприємства визначається як загальними умовами господарювання, так і вмінням керівника ефективно використовувати наявні виробничі фактори. В умовах сучасної ринкової економіки кожне підприємство намагається знайти власний шлях розвитку, нові методи роботи, можливості для вкладення капіталу. Успішно реалізувати зазначені вище умови можна при наявності на підприємство в достатньому обсязі основного і оборотного капіталу, робочої сили, а також при грамотному управлінні фінансовими ресурсами.

Сучасний стан ринкових відносин вимагає глибокого вивчення теоретичних положень і розробки практичних підходів до управління діяльністю підприємств, оскільки відбуваються глибокі економічні зміни, активно формуються нові підходи до управління економікою, впроваджуються нові ринкові методи господарювання. У сучасних умовах обмеженості фінансового забезпечення функціонування вітчизняних підприємств особливої актуальності має рішення задач оптимального формування і використання фінансових ресурсів на основі організації раціональної системи управління.

Від того, наскільки ефективно фінансові ресурси трансформуються в матеріальні і трудові ресурси, залежить фінансовий стан підприємств і перспективи їх стратегічного розвитку за рахунок реалізації конкурентних переваг в ринковому середовищі. Для побудови ефективної системи, адекватної сучасному рівню фінансової безпеки підприємств, необхідним інструментарієм є системні методи наукових досліджень, які дозволяють озброїти управлінців, які займаються питаннями управління фінансовими ресурсами. Отже, актуальність і важливе практичне значення проблеми системного управління фінансовими ресурсами визначили вибір теми наукового дослідження.

Метою даної роботи є аналіз існуючих підходів до проблем управління власними, позиковими та залученими фінансовими ресурсами з практичною апробацією та окреслення основних напрямів їх вирішення.

Об’єкт дослідження – процес управління фінансовими ресурсами підприємства та його оптимізація.

Предмет дослідження – економічні відносини що виникають під час формування власних, позикових та залучених фінансових ресурсів.

Методи дослідження – економічні методи (метод абсолютних величин, метод відносних величин, метод порівнянь, класифікації, систематизації, статистичні методи.

При підготовці кваліфікаційної роботи використовувалися дані публічної економічної і фінансової звітності, що містяться на сайтах підприємств. Під час опрацювання матеріалу також використовувалася законодавча база, щодо теми роботи, матеріали періодичних публікації в журналах та конференціях.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ВЛАСНИХ ТА ПОЗИКОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Поняття та зміст власних і позикових коштів та їх роль у функціонуванні підприємства

В економіці поняття «фінансові ресурси» широко використовується і має різні значення: від кількості ресурсів на банківських рахунках до інших показників балансу компанії. У деяких наукових джерелах під фінансовими ресурсами розуміються кошти, доступні господарюючому суб'єкту для покриття витрат і формування різних фондів і резервів. В інших випадках, кажучи про фінансові ресурси компанії, розкривають джерела фінансування, мобілізовані для створення економічних фондів, необхідних для здійснення будь-якого виду діяльності. Рациональне використання фінансових ресурсів як один з основних інструментів ефективного ведення бізнесу є актуальною темою для вивчення. Під раціональним використанням розуміється оптимальне співвідношення між витратами і прибутком.

Ефективна фінансова діяльність організації неможлива без здійснення грамотного управління її фінансовими ресурсами. Результативне використання фінансових ресурсів, наявність їх достатнього обсягу, є запорукою гарного фінансового становища підприємства, його платоспроможності, фінансової стійкості, ліквідності. Тому, найважливіше завдання підприємства полягає у визначення резервів росту власних фінансових ресурсів, а також найбільш ефективному їх використанні з метою збільшення ефективності роботи фірми в цілому. У вітчизняній економіці відсутній єдиний підхід щодо того, що ж включати в визначення фінансових ресурсів, а що ні, і на які цілі їх використовувати.

До структури власного капіталу суб'єкта господарювання відноситься:

1. Статутний фонд, який формує первісну суму, що спрямовується на створення компанії і її активну діяльність. Розмір даного виду власне капіталу

визначається статутом підприємства, а його мінімальний розмір регулюють державні органи залежно від його організаційно-правової форми.

2. Резервний фонд, який є частиною власного капіталу, що резервується, щоб страхувати діяльності підприємства. Його розмір встановлюється установчими документами, а головним джерелом формування виступає прибуток підприємства.

3. Фінансові фонди цільового призначення, до складу яких входять різні спеціальні фонди, що формуються для цільових потреб, які виникають у підприємства. Вони складаються з фонду стимулювання праці, амортизаційного фонду, фонду майбутньої уцінки товарів, фонду виробничого розвитку і інших.

4. Нерозподілений прибуток, яка формується через різницю між сумою прибутку, яка отримана, і розподіленої її частиною, в тому числі і використану.

5. Інші форми власного капіталу, до яких відносять, наприклад, розрахунки з учасниками (виплата їм доходів у вигляді дивідендів або відсотків), розрахунки за майно (здача його в оренду), а також деякі інші, що відображаються в першому розділі пасиву балансу підприємства.

1.2 Аналіз структури власних, позикових і залучених джерел коштів промислових підприємств України

В Україні протягом 2010-2018 рр. спостерігалось різке зменшення кількості промислових суб'єктів господарювання (рис. 1.1) з 151969 одиниць у 2010 р. до 125859 одиниць у 2018 р. (скорочення становило 26110 одиниць, 17,2% від кількості 2010 р.) У 2019 р. кількість промислових підприємств зросла на 4465 одиниць (3,55%).

При цьому структура промислових підприємств виглядає наступним чином (рис. 1.2): лівову частину становлять малі підприємства (95,7%–96,3%), при цьому з них 87,1%-89,4% складають мікропідприємства; частка середніх підприємств поступово скорочується і становить у 2017-2019 рр. 3,9%; частка

великих підприємств є досить малою і становить 0,2% від загальної кількості промислових підприємств.

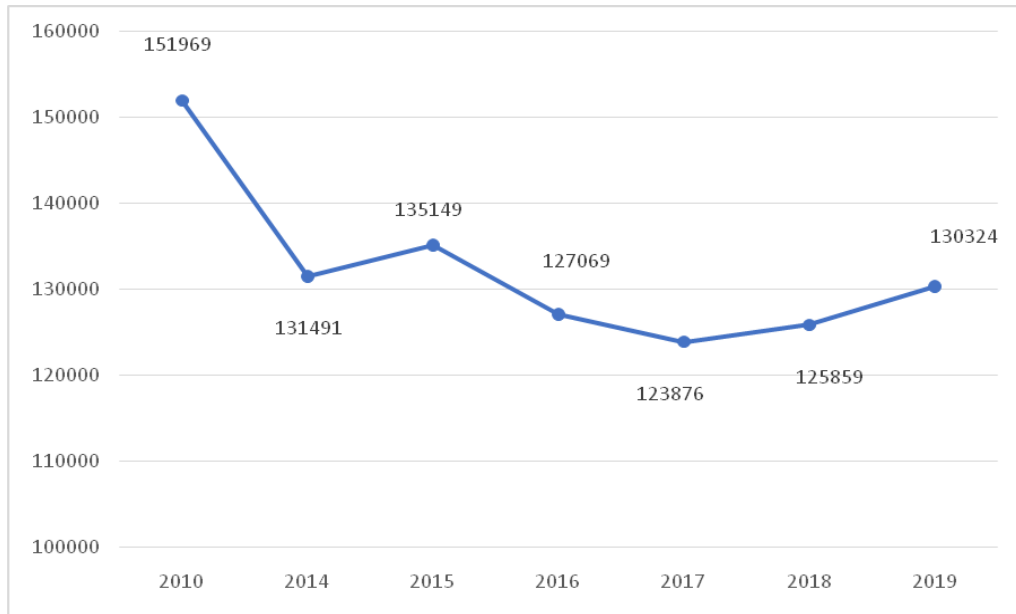

Рисунок 1.1 – Кількість суб'єктів господарювання у промисловості України, одиниць (побудовано автором на основі [1, с. 24])

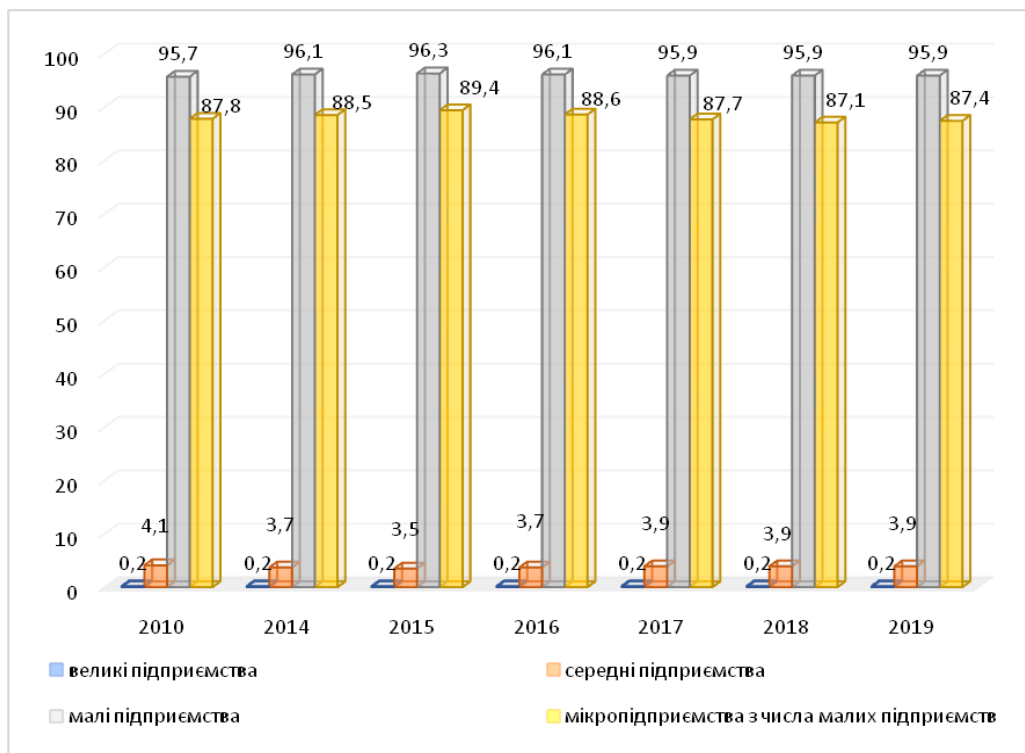

Рисунок 1.2 – Структура суб'єктів господарювання у промисловості України, % (побудовано автором на основі [1, с. 24])

Розглянемо структуру власних, позикових і залучених джерел коштів промислових підприємств України (рис. 1.3-1.5).

У структурі джерел коштів великих промислових підприємств України протягом 2014-2019 рр. (рис. 1.3) спостерігається зростання питомої ваги поточних зобов'язань і забезпечень на 11% (з 41,3% у 2014 р. до 52,3% у 2019 р.) Частка ж довгострокових зобов'язань і забезпечень, навпаки, зменшилася на 7,4% (з 22,4% у 2014 р. до 15 % у 2019 р.). Частка власного капіталу у 2015 та 2016 роках зменшувалася на 10,2% (з 36,3% у 2014 р. до 26,1% у 2019 р.), а з 2017 р. поступово зростає і станом на 2019 р. становить 32,7%.

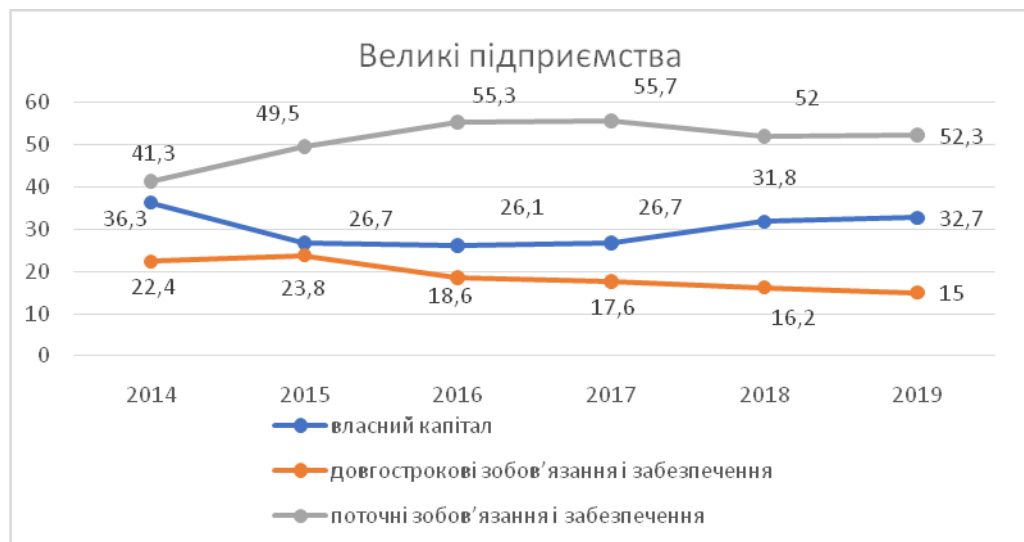

Рисунок 1.3 – Структура джерел коштів великих промислових підприємств України, % (побудовано автором на основі [1, с. 177])

У структурі джерел коштів середніх промислових підприємств України протягом 2014-2019 рр. (рис. 1.4) також спостерігається зростання питомої ваги поточних зобов'язань і забезпечень на 11,6% (з 59,2% у 2014 р. до 70,8% у 2019 р.) Частка ж довгострокових зобов'язань і забезпечень, навпаки, зменшилася на 11,3% (з 26,9% у 2014 р. до 15,6 % у 2019 р.). Частка власного капіталу до 2017 р. зменшувалася на 10,3% (з 13,9% у 2014 р. до 3,6% у 2017 р.), а у 2019 р. різко зросла і становить 13,6%.

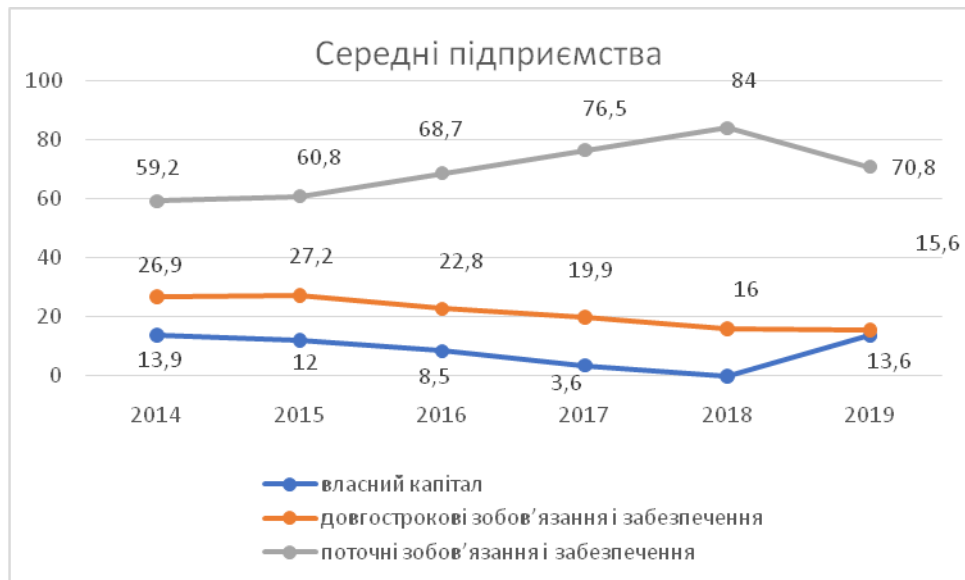

Рисунок 1.4 – Структура джерел коштів середніх промислових підприємств України, % (побудовано автором на основі [1, с. 177])

У структурі джерел коштів малих промислових підприємств України протягом 2014-2018 рр. (рис. 1.5) також спостерігається зростання питомої ваги поточних зобов'язань і забезпечень на 10,6% (з 65,8% у 2014 р. до 76,4% у 2019 р.), проте з 2018 р. частка поточних зобов'язань і забезпечень зменшується і на 2019 р. складає 67% загальних джерел коштів малих підприємств. Частка ж довгострокових зобов'язань і забезпечень також до 2018 р. зростала на 11,3% (з 26,9% у 2014 р. до 15,6 % у 2019 р.). Частка власного капіталу до 2017 р. зменшувалася на 10,3% (з 13,9% у 2014 р. до 3,6% у 2017 р.), а у 2019 р. різко зросла і становить 13,6%.

Рисунок 1.5 – Структура джерел коштів малих промислових підприємств України, % (побудовано автором на основі [1, с. 177])

Розглянемо більш детально обсяги власного капіталу промислових підприємств України у 2014-2019 рр. (рисунок 1.6). З рис. 6 видно, що обсяги власного капіталу великих підприємств стрімко зростали у 2014, 2015, 2016 роках, майже у 2,5 рази: з 733 008 млн грн у 2014 р. до 1 801 021 млн. грн), у 2017 р. відбулося падіння на 6%, у 2018 р. – обсяги власного капіталу дещо зросли (близько 5%) і у 2019 р. знову дещо знизилися на 1,1%.

Обсяги власного капіталу середніх підприємств протягом 2014-2019 рр. характеризуються позитивною динамікою зростання. Так їх обсяг у 2019 р. збільшився в 1,8 раза у порівнянні до 2014 р. Обсяги власного капіталу малих підприємств і, в тому числі, мікропідприємств, починаючи з 2016 р. також щорічно зростають.

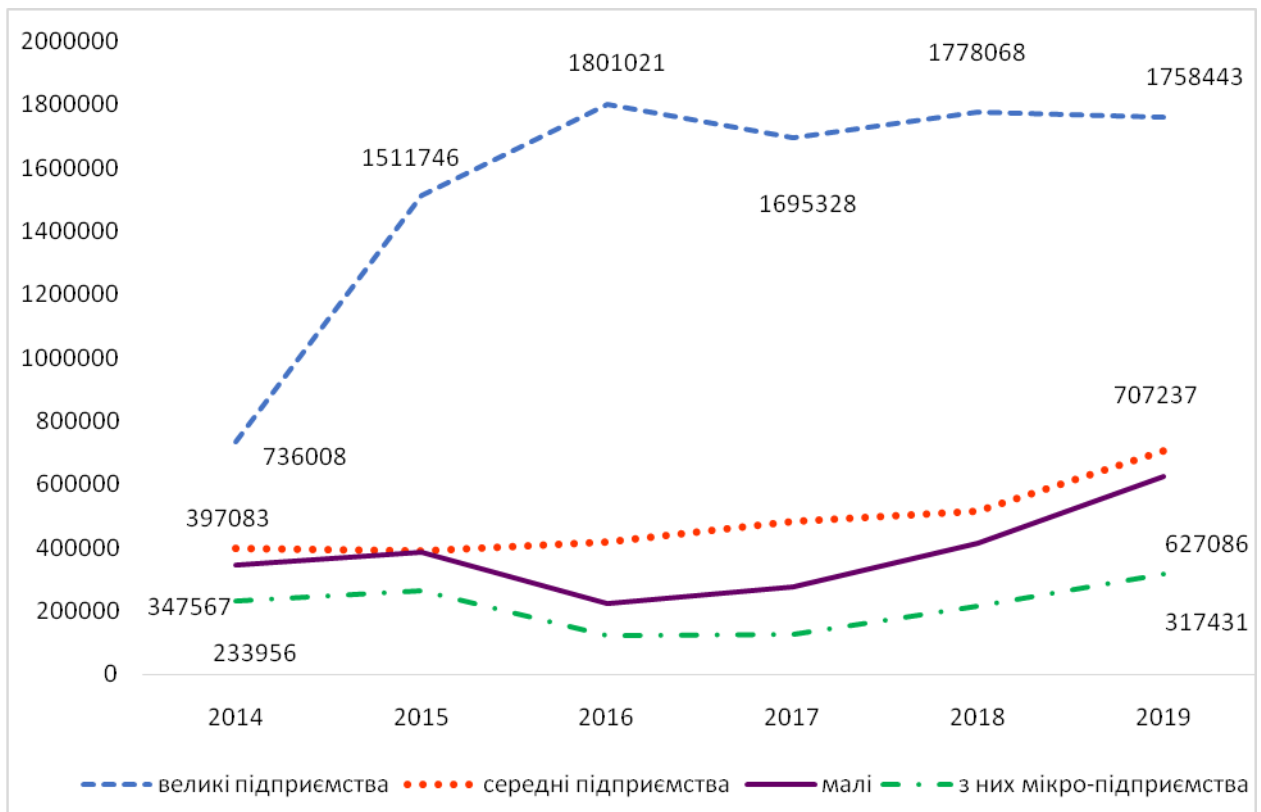

Рисунок 1.6 – Динаміка обсягів власного капіталу промислових підприємств України, млн. грн (побудовано автором на основі [1, с. 211])

Розглянемо більш детально структурно-динамічний аналіз власного капіталу промислових підприємств України у 2014-2019 рр. З рисунка 1.7 видно, що загальний обсяг власного капіталу усіх промислових підприємств

України значно зріс саме у 2019 р. і склав 913157 млн. грн, що у майже 1,5 рази більше в порівнянні з 2018 роком. Розглядаючи окремо елементи власного капіталу промислових підприємств України (рис. 1.7), можемо констатувати, що у 2014-2019 рр. щороку відбувалося зростання обсягів зареєстрованого та додаткового капіталу. У той же час обсяги непокритого збитку у 2014 -2018 рр. зросли в 2,7 рази з –129879,9 млн. грн у 2014 р. до –348428,7 млн грн. у 2018 р. Проте у 2019 р. відбулося суттєве скорочення непокритих збитків: з –348428,7 млн грн. до –156828,6 млн. грн (збитки скоротилися на 55% порівняно до 2018 р.).

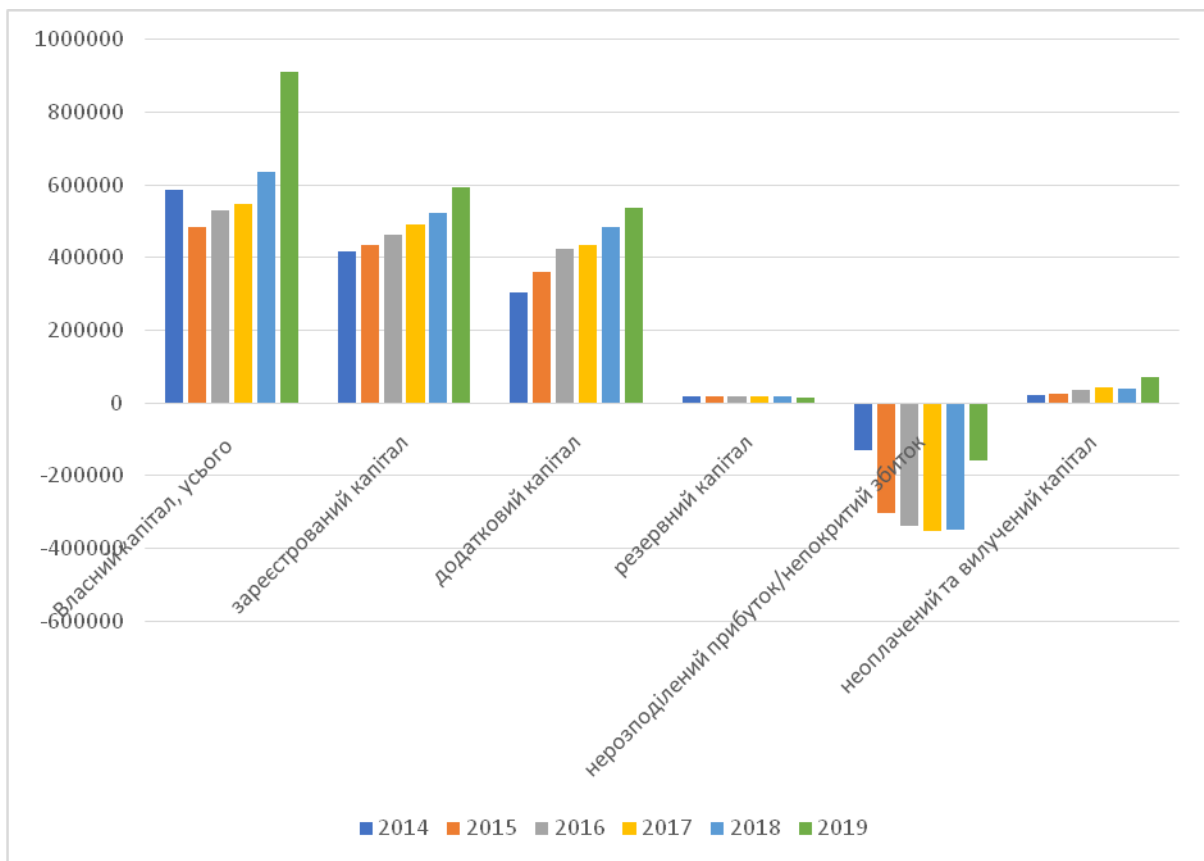

Рисунок 1.7 – Структура власного капіталу промислових підприємств України, млн. грн (побудовано автором на основі [1, с. 185])

Розглядаючи окремо елементи власного капіталу великих промислових підприємств України (рис. 8), можемо констатувати, що у 2014-2019 рр. щороку відбувалося зростання обсягів зареєстрованого та додаткового капіталу. У той же час обсяги непокритого збитку у 2014 -2016 рр. зростали, однак з у 2017 р.

відбулося суттєве скорочення непокритих збитків: з –116303 млн грн. у 2016 р. до –14798 млн. грн у 2019 р. (збитки скоротилися майже в 8 разів порівняно до 2016 р.).

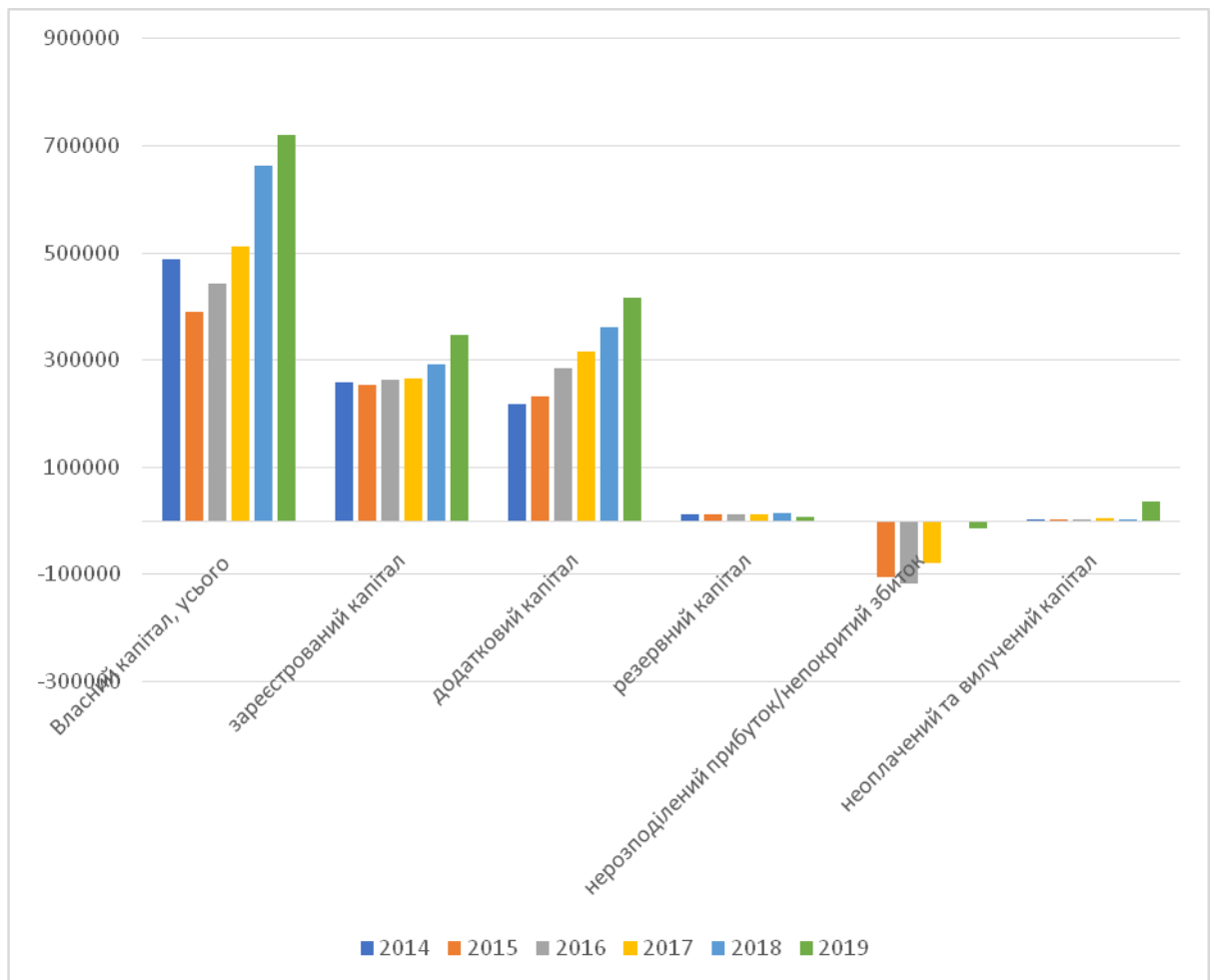

Рисунок 1.8 – Структура власного капіталу великих промислових підприємств України, млн. грн (побудовано автором на основі [1, с. 185])

Розглядаючи окремо елементи власного капіталу середніх промислових підприємств України (рис. 1.9), можемо констатувати, що у 2014-2019 рр. обсяги зареєстрованого капіталу мають нестабільну тенденцію до поступового зростання. Обсяги додаткового капіталу з 2018 р. мають тенденцію до скорочення. Обсяги непокритого збитку у 2014 -2018 рр. стрімко зросли в 2,75 рази з –81 705,6 млн. грн у 2014 р. до –224 417 млн грн у 2018 р. У 2019 р. відбулося певне скорочення непокритих збитків: з –224 417 млн грн до –76591,4 млн. грн (збитки скоротилися на 66% порівняно до 2018 р.).

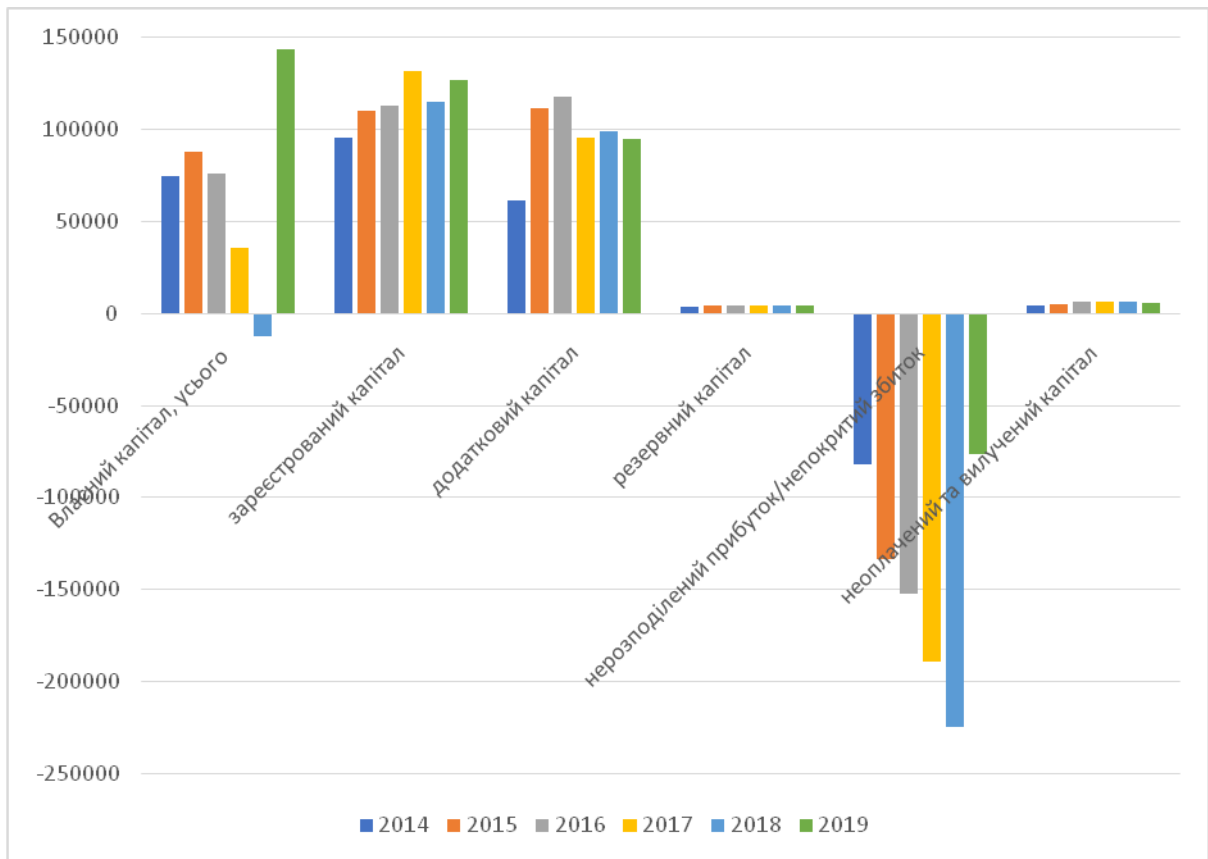
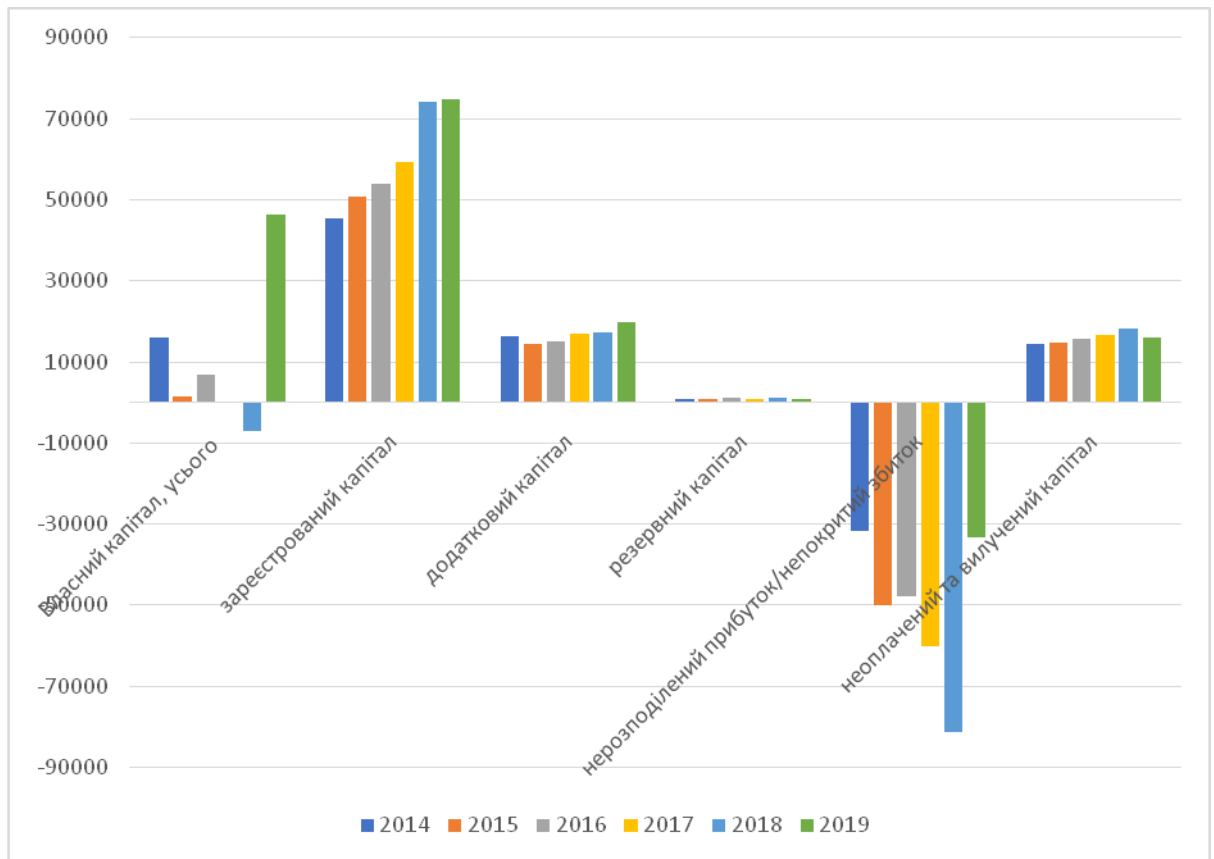

Рисунок 1.9 – Структура власного капіталу середніх промислових підприємств України, млн. грн (побудовано автором на основі [1, с. 185])

Розглядаючи окремо елементи власного капіталу малих промислових підприємств України (рис. 1.10), можемо констатувати, що у 2014-2019 рр. щороку відбувалося зростання обсягів зареєстрованого та додаткового капіталу. Обсяги непокритого збитку у 2014 -2018 рр. стрімко зросли в 2,55 рази з –31 825,2 млн. грн у 2014 р. до –81 181,4 млн. грн у 2018 р. У 2019 р. відбулося певне скорочення непокритих збитків: з –81 181,4 млн. грн до –33259,2 млн. грн (збитки скоротилися на 59% порівняно до 2018 р.).

Рисунк 1.10 – Структура власного капіталу малих промислових підприємств України, млн. грн (побудовано автором на основі [1, с. 185])

Отже, підбиваючи підсумки, можемо відмітити, що обсяги власного капіталу промислових підприємств у цілому в останні роки зростають. При цьому слід відмітити, що для всіх типів промислових підприємств (за розмірами) обсяги непокритого збитку у 2019 р. суттєво зменшилися..

2 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇХ ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ

2.1 Методичні підходи до оцінювання ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства

Для досягнення даної мети необхідно проаналізувати методiku ефективності фінансових ресурсів підприємства. Далі розглянемо етапи даної методики.

Етап 1. Аналіз складу, структури і динаміки грошових коштів підприємства. На даному етапі проводиться оцінка фінансових ресурсів з використанням методів горизонтального і вертикального аналізу шляхом складання аналітичної таблиці з відображенням в ній значень всіх фінансових ресурсів в розрізі власних і позикових коштів за аналізований період.

Етап 2. Проводиться аналіз ліквідності балансу і платоспроможності підприємства.

Етап 3. Розрахунок і аналіз фінансової стійкості. Даний аналіз дозволяє оцінити рівень раціонального фінансування своєї діяльності. В рамках цього аналізу оцінюється співвідношення власних і позикових фінансових ресурсів, а також аналізується структура капіталу. Використовується абсолютний і відносний аналіз.

Етап 4. Аналіз ділової активності. Даний аналіз ґрунтується на коефіцієнтах рентабельності і продажів. Коефіцієнти розраховуються по відношенню до загальних фінансових ресурсів і окремо за власним і позикового капіталу, а також до оборотних активів компанії.

Надаючи вплив на рівень прибутку власного капіталу і фінансового ризику, фінансовий леверидж допомагає цілеспрямовано управляти вартістю і структурою капіталу підприємства і, таким чином, дозволить розрахувати різні варіанти виробничої програми. При плануванні виробничої діяльності та використовуючи аналіз беззбитковості можна розрахувати величину витрат і ціну при-

буткового виробництва. Тому, можна стверджувати, що фінансовий леверидж впливає на ефективність діяльності підприємства. Вибір головних стратегічних напрямків, орієнтованих на підвищення ефективності використання даним підприємством всіх необхідних ресурсів для виробництва конкурентоспроможної продукції здійснюється самостійно, виходячи з його уявлення про необхідність отримання доцільною норми прибутку.

У цих умовах, за допомогою впливів на зміни співвідношень рентабельності власного і позикового капіталу, леверидж стає тим інструментом, який дозволяє досягти цілей, поставлених перед підприємством. З вищесказаного, можна зробити висновок, що леверидж являє собою складну систему управління активами і пасивами підприємства. Для будь-якої компанії важливо досягти дві основні мети - максимізації прибутку і збільшення вартості самої компанії. В таких умовах леверидж буде тим важливим методом, який допоможе не просто досягти, а й реалізувати ці цілі. При використанні механізму фінансового левериджу за допомогою позикових коштів підприємство може набагато швидше реалізувати свої завдання, а також переглянути і прийняти допустимі ризики і межах позитивного ефекту фінансового важеля.

2.2 Забезпечення фінансової стійкості, як основний критерій управління фінансовими ресурсами підприємства

Необхідною умовою для здійснення комерційної діяльності підприємства є наявність у нього функціонуючого капіталу, який забезпечує безперебійний процес виробництва. Ефективне використання капіталу і грошових коштів дозволяє збільшити прибуток і створити необхідні фінансові ресурси для підвищення конкурентоспроможності продукції, виходу на нові ринки збуту. Фінансова стійкість організації грає найважливішу роль в умовах формування ринкової економіки. Щоб формувати виживання підприємства в таких ринкових умовах потрібно вміти дати вірну оцінку стійкості фінансового стану для підприємства і для його контрагентів. Фінансова стійкість - це кон'юнктура її фінансо-

вих джерел, їх формування та витрачання, яка забезпечує вдосконалення підприємства завдяки максимізації прибутку і власних джерел при підтримці платоспроможності і кредитоспроможності в умовах доречного рівня ризику. Фінансова стійкість показує незалежність організації від зовнішніх джерел фінансування, його здатність протистояти кредитного ризику і сторонньому поглинанню. Основні елементи системи управління фінансовою стійкістю наведено на рисунку 2.1.

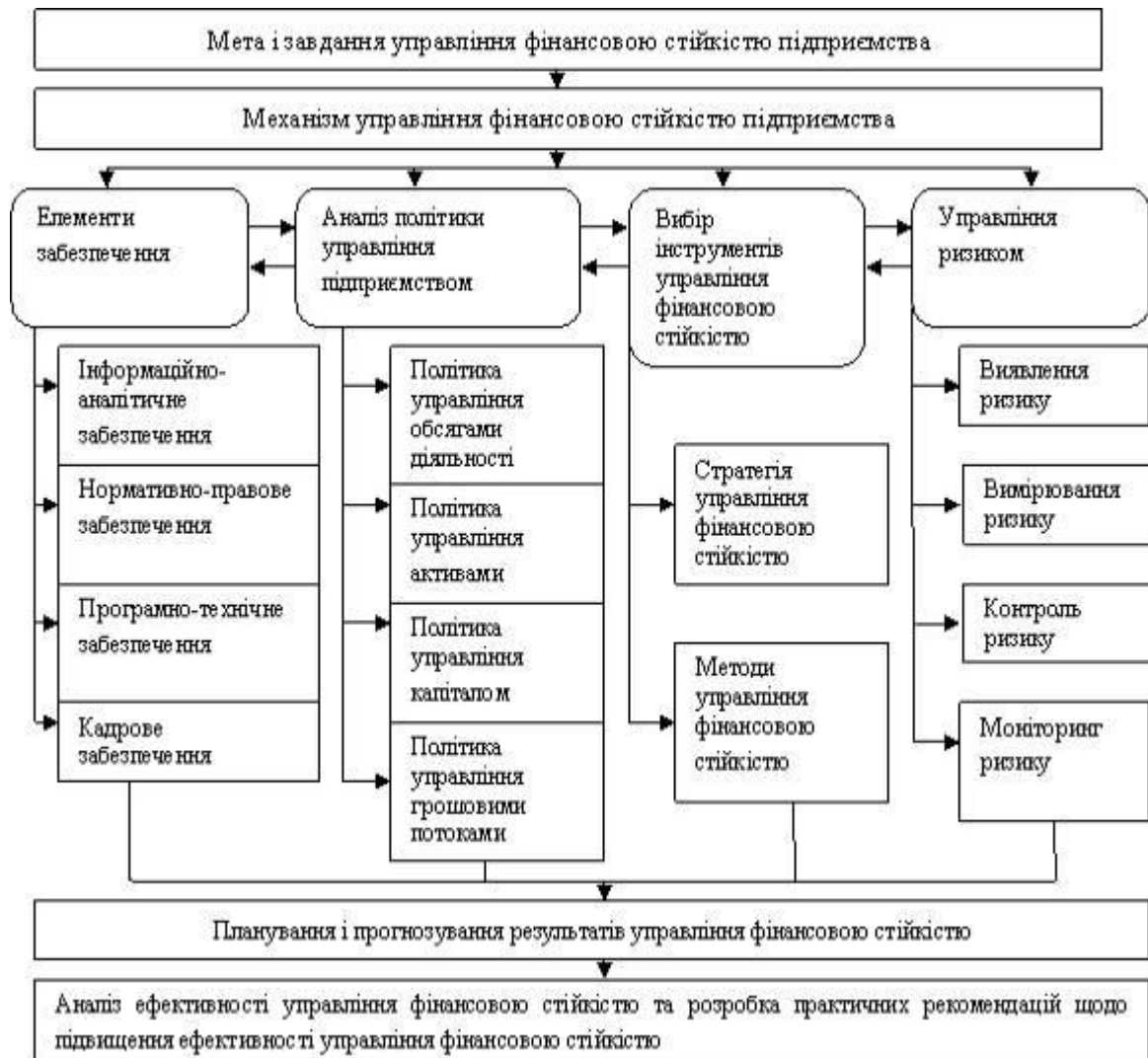

Рисунок 2.1 – Елементи системи управління фінансовою стійкістю підприємства

Найчастіше виділяють наступні типи фінансової стійкості:

1. Абсолютна стійкість. Характеризується істотним надлишком джерел формування витрат і запасів.

2. Нормально-стійкий стан. Характерна врівноваженість запасів, витрат і суми власних коштів.

3. Нестійкий фінансовий стан. Характеризується забезпеченістю запасів і витрат за допомогою власних і позикових коштів.

4. Кризовий фінансовий стан. Характеризується тим, що запаси і витрати не в змозі забезпечуватися джерелами формування.

Основні показники, що характеризують фінансову стійкість підприємства наведено на рисунку 2.2.

Коефіцієнт фінансової автономії	$K_{\Phi A} = \frac{BK}{K}$	BK – сума власного капіталу ПК – сума позикового капіталу K – загальна сума капіталу
Коефіцієнт фінансової заборгованості	$K_{\Phi Z} = \frac{ПК}{K}$	
Коефіцієнт фінансової залежності	$K_{\Phi Z_{\text{зл}}} = \frac{K}{BK}$	
Коефіцієнт покриття боргу	$K_{\text{пб}} = \frac{BK}{ПК}$	

Типи поточної фінансової стійкості:

- Абсолютна фінансова стійкість ($\Sigma Z \leq \text{ВОК}$)
- Нормальна фінансова стійкість ($\text{ВОК} < \Sigma Z \leq \text{НДФЗ}$)
- Критичний фінансовий стан ($\Sigma Z > \text{НДФЗ}$)
- Катастрофічне фінансове положення ($\Sigma Z > (\text{НДФЗ} + \text{ПКЗ} + \text{ПДЗ} + \text{НККБ})$)

Z – сума запасів;

ВОК – сума власного оборотного капіталу;

НДФЗ – нормальні джерела фінансування запасів

ПКЗ і ПДЗ – прострочена кредиторська та дебіторська заборгованості;

НККБ – несплачені у строк короткострокові кредити банків

Рисунок 2.2 – Показники, що характеризують фінансову стійкість підприємства

Якщо підприємство не має довгострокових кредитів, то фінансова стійкість і платоспроможність збігаються. Часом бувають ситуації, коли підприємство є фінансово нестійким, але платоспроможним і навпаки. І в таких випадках, прибутковість і ліквідність виявляються слабо пов'язаними показниками. Для фінансової стійкості необхідна наявність власних оборотних коштів (перевищення власного капіталу над необоротні активи характерно для розвинених

компаній). Для ліквідності, в свою чергу, потрібна наявність чистого оборотного капіталу (перевищення поточних активів над поточними зобов'язаннями має бути на будь-якій стадії існування компанії). Якщо порівнювати два показники - фінансову стійкість і платоспроможність, то для підприємства краще бути платоспроможним і ліквідним, при цьому фінансова стійкість за певний проміжок часу накопичиться, ніж бути формально фінансово стійко, але не мати можливості оплачувати власні рахунки. Щоб підприємство могло максимізувати прибуток і успішно розвиватися, після того, як всі розрахунки здійснені і зобов'язання виконані, у організації повинна бути прибуток в залишку для подальшого розвитку виробництва, поліпшення соціальної структури і модернізації матеріально-технічної бази.

Стратегічне управління фінансовою стійкістю організації можна вважати динамічною системою різних, пов'язаних між собою, процесів адміністрування. До таких процесів відносять: аналіз фінансової стійкості, інформаційне забезпечення стійкістю, стратегічний фінансовий аналіз і стратегічне фінансове планування, реалізацію необхідної в даній ситуації фінансової стратегії і контроль виконання. У цих процесах можна розглядити головну рису структури стратегічного управління.

Для того щоб діяльність організації була фінансово стійка і стабільна, потрібно безперервний потік своєчасної та достовірної інформації, яка надасть можливість здійснювати управлінські рішення з найвищим результатом. Виконується інформаційна модель сьогодення і майбутнього положення фірми, розробляються і підтверджуються необхідні умови і етапи виконання стратегії підвищення фінансової стійкості, на базі детально дослідженою інформації про фінансовий стан об'єкта для подальшого якісного та ефективного управління компанією. Від того, наскільки інформація, яка є в розпорядженні управління, буде достовірною і об'єктивною, залежить правильність і можливість поставлених завдань. Тому, можна зробити наступний підсумок, що фінансова стійкість - це економічна категорія, яка демонструє таку систему економічних відносин, при яких організація може скласти платежі-здатний попит.

Можна зазначити, що фінансова стійкість залежить від результативності формування, розподілу і використання фінансових коштів. Таким чином, можна зробити висновок, що формування фінансової стійкості в зв'язку з нестійкістю зовнішнього середовища в більшій мірі залежить від процесу ділової адаптації господарюючого суб'єкта до нестабільного зовнішнього середовища через акумулювання здібностей до подолання її несприятливих впливів, що обмежують зростання динаміки розвитку конкретного підприємства. Аналіз діяльності підприємства, який базується на показниках її платоспроможності, допомагає в повному обсязі кваліфікувати потреба в грошових ресурсах.

2.3 Практична реалізація технології управління активами та пасивами на прикладі АТ «Сумський завод насосного та енергетичного машинобудування «Насосенергомаш»

Розглянемо особливості формування джерел фінансових ресурсів на прикладі підприємства АТ «Насосенергомаш». Дане підприємство орієнтується на виготовлення машинобудівної продукції: насосів, насосного обладнання для різних галузей промисловості. Фінансова звітність підприємства за останні роки наведена в додатку А.

Як видно з фінансової звітності, капітал підприємства представлено власними та позиковими фінансовими ресурсами, розмір яких постійно змінюється. Структура власних коштів представлена на рисунку 2.3. З цього рисунку видно, що зростання суми власного капіталу відбувається за рахунок збільшення обсягів нерозподіленого прибутку. Решта складових власного капіталу залишаються майже незмінними протягом останніх років.

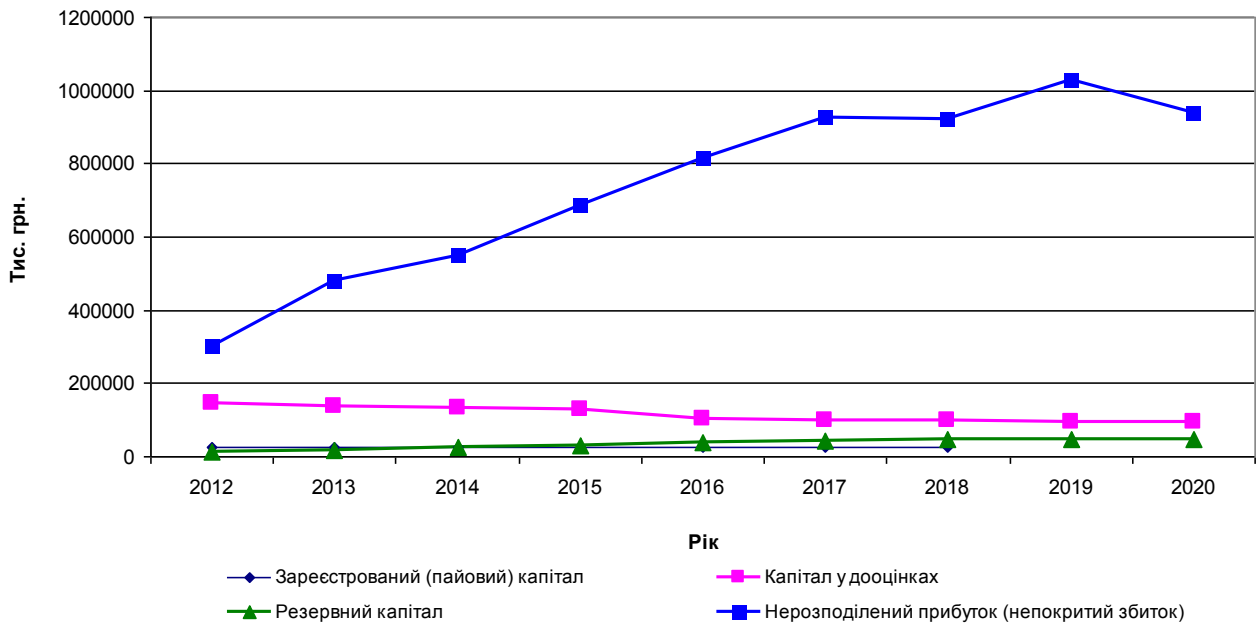

Рисунок 2.3 – Динаміка зміни власного капіталу

Аналізуючи динаміку зміни позикових коштів (рис. 2.4) можна відзначити перевагу короткострокових зобов'язань над довгостроковими. Особливо швидкими темпами поточні зобов'язання почали зростати з 2017 року.

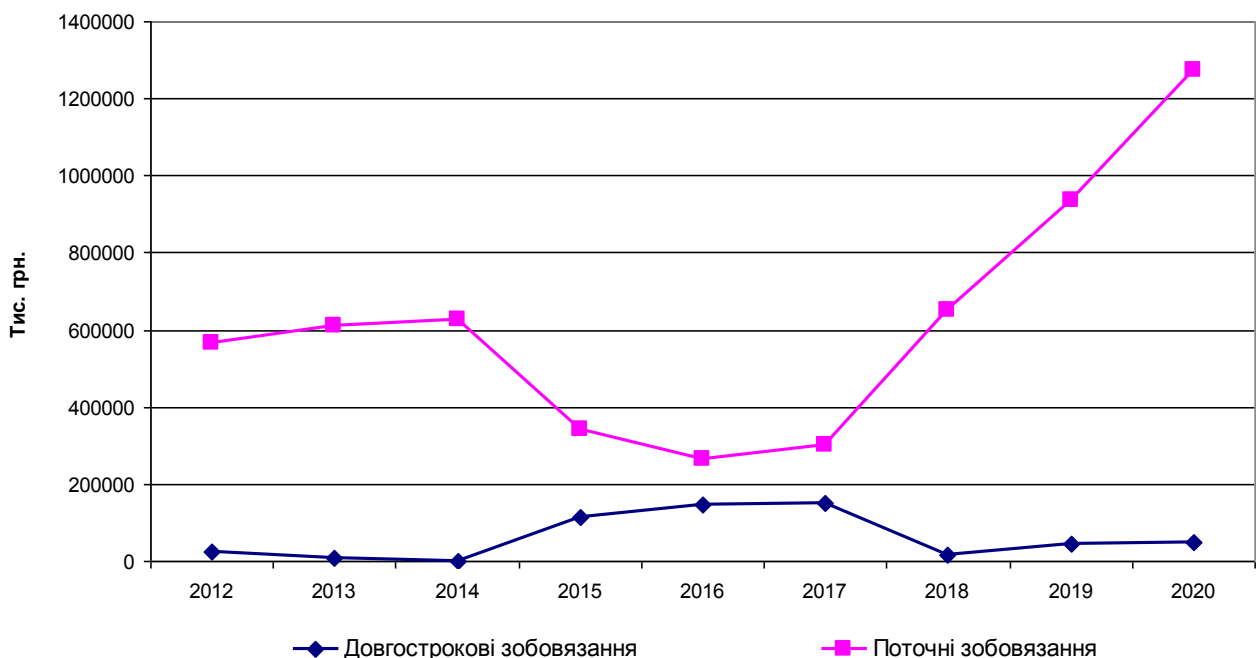

Рисунок 2.4 – Динаміка зміни позикового капіталу

З метою визначення тенденцій та особливостей використання власних і позикових фінансових ресурсів біли розраховані відповідні коефіцієнти, методики визначення яких наведено на рисунку 2.2. До них відносяться коефіцієнт фінансової автономії, коефіцієнт фінансової заборгованості, коефіцієнт фінансової залежності та коефіцієнт покриття боргу. Динаміка зміни даних показників за останні роки наведена на рисунку 2.5.

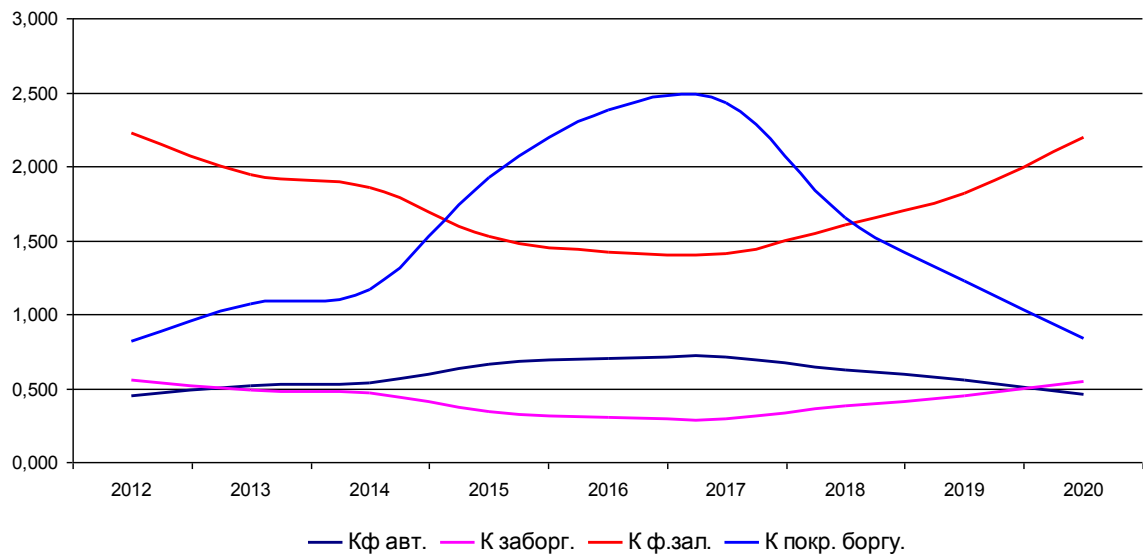

Рисунок 2.5 – Показники фінансової стійкості

Ще одним показником, що характеризує фінансову стійкість підприємства та його потенціал генерувати додаткову рентабельність є показник фінансового левериджу. Динаміка його зміна наведена на рисунку 2.6.

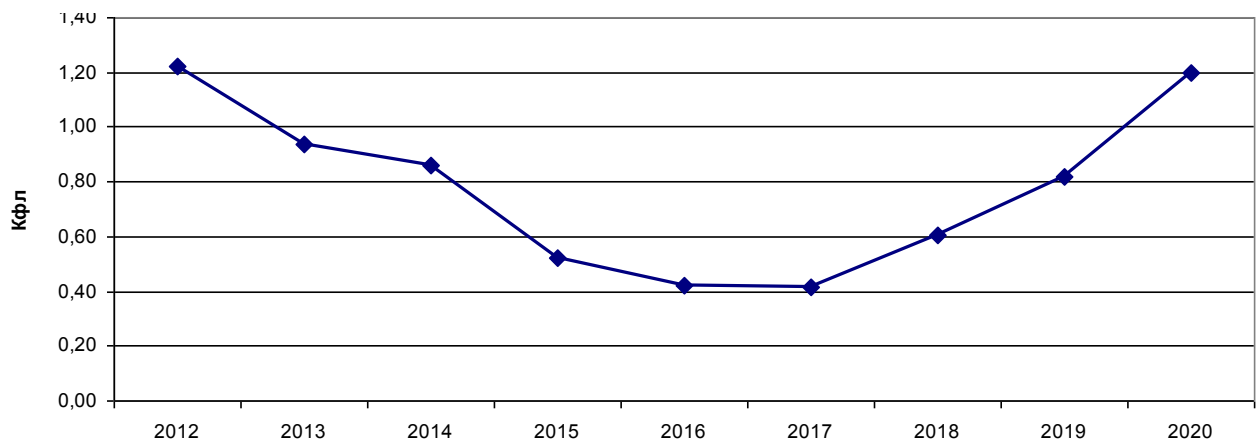

Рисунок 2.6 – Показник фінансового левериджу

Проведений аналіз свідчить про доволі грамотну політику менеджменту підприємства щодо управління власними та позиковими фінансовими ресурсами, що дозволяє забезпечити необхідну фінансову стійкість. Разом з тим, для АТ «Насосенергомаш були сформульовати наступні рекомендації:

- збільшення виручки за рахунок: розширення асортименту і ринків збуту продукції, маркетингових комунікацій, збільшення виробництва продукції, здачі в оренду невикористаного устаткування. Головний акцент в цьому напрямку був зроблений на створенні інтернет-магазину для продажу виробів;

- оптимізація за рахунок все того ж збільшення обсягу продажів, а також за рахунок зменшення кількості посередників підприємства і паливних витрат;

- зниження кредиторської заборгованості шляхом реструктуризації заборгованості перед постачальниками і підрядниками, а також за рахунок коштів, отриманих від погашення дебіторської заборгованості;

- оптимізація структури капіталу на користь нарощування власного капіталу і скорочення позикового. Рекомендації по збільшенню виручки і оптимізації витрат будуть сприяти зростанню прибутку, а, отже, і збільшення власного капіталу АТ «Насосенергомаш.

Також було рекомендовано проведення переоцінки основних засобів у бік збільшення їх балансової вартості; забезпечення зростання додаткового капіталу і збільшення резервного капіталу. Всі перераховані вище заходи сприятимуть стійкості і фінансової самостійності підприємства. Але для того, щоб показати їх результативність, необхідно провести розрахунок фінансово-економічної ефективності. Розрахунок фінансово-економічного ефекту показав ефективність сформульованих рекомендацій. У разі реалізації даних заходів АТ «Насосенергомаш» зможе істотно підвищити ефективність використання фінансових ресурсів і поліпшити свою діяльність.

3 НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ

3.1 Шляхи підвищення ефективності використання власних та позикових коштів підприємства

Ведення успішного бізнесу сьогодні залежить від безлічі факторів - і від зовнішніх, таких як стан економіки, зовнішня політика країни і ін., і від внутрішніх чинників - таких як ефективна політика управління ресурсами, виявлення резервів і упущених вигод, а також вимагає від керівників економічних суб'єктів гранично великої уваги управлінню фінансовими ресурсами. На наш погляд управління фінансовими ресурсами підприємства включає в себе організацію заходів з ефективного використання фінансових ресурсів підприємства з метою підвищення прибутку і розвитку фінансово - господарської діяльності в майбутньому. Управління фінансово - господарської діяльністю організації ділиться на наступні елементи:

- управління виробничою діяльністю організації;
- управління інвестиційною діяльністю організації;
- управління фінансовою діяльністю організації.

Можна зробити висновок про те, що залучення додаткових джерел фінансування, в умовах обмеженого ринку, призведе організацію до того, що вона не зможе робити ефективних інвестицій, отримати додатковий прибуток і погасити відсотки по кредитах і позиках. Якщо станеться ситуація протилежна - якщо ринок зростає, відсутність додаткових джерел фінансування призведе до упущеної вигоди організації. Отже, управління фінансовими ресурсами нерозривно пов'язане з поточною діяльністю підприємства та інвестиційною діяльністю. В цілому модель управління фінансовими ресурсами включає в себе планування фінансово - господарської діяльності підприємства, оперативний контроль і управління.

Таким чином, вдосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства включає в себе поліпшення фінансового стану в цілому - і платоспроможності, і фінансової стійкості та ділової активності та ін. показників. Основною проблемою при вдосконаленні управління фінансовими ресурсами підприємства ви ступає те, що при плануванні фінансових ресурсів - тобто при складанні бюджету руху грошових коштів організації не ведуть моніторинг бюджетів. Тому вважаємо, що необхідно впроваджувати систему контролю фінансових ресурсів організацій. Здійснювати контроль можливо шляхом складання внутрішніх звітів за принципом «план - факт - відхилення - причини і усунення».

Таким чином, оптимальне співвідношення власного і позикового капіталу дозволять економічним суб'єктам зберігати фінансову стійкість. Крім цього вважаємо, що для вдосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства необхідно ефективно управляти грошовими потоками. Для цього необхідно застосовувати платіжний календар - це план організації виробничо-фінансової діяльності підприємства, в якому календарно взаємопов'язані все джерела грошових надходжень і витрати. Платіжний календар вирішує наступні завдання: формування інформаційної бази управління грошовими коштами підприємства; розрахунок потреби короткострокового фінансування в разі нестиковки надходжень грошових коштів і зобов'язань, а також придбання оперативних позикових коштів і ін. Таким чином, запропоновані заходи дозволяють управляти фінансовими ресурсами підприємства більш ефективно і дають можливість поліпшити фінансове становище організації, тим самим допоможуть керівникам розробляти стратегію розвитку організації.

3.2 Організаційно-управлінські чинники ефективного використання фінансових ресурсів

Управління фінансами підприємства являє собою процес, основною метою якого є оптимізація руху і розподілу грошових коштів для досягнення мети

як підприємства в цілому, так і окремих працівників. Вплив на рівень і структуру фінансових ресурсів переслідує завдання підвищення ефективності роботи і досягнення поставлених фінансових цілей. По суті, фінансове управління є управління грошовими ресурсами. Тому тут обов'язково треба приділяти увагу управлінню фінансовою стійкістю. Даний процес можливий шляхом здійснення впливу на фактори внутрішнього середовища: - організаційно-управлінські; - виробничі; - фінансові.

Організаційно-управлінські чинники визначають цілі, основні напрямки і стратегію розвитку організації. Вони, виходячи з цілей, формують організаційну структуру, завдання якої зводиться до забезпечення безперервного виробничого процесу. Велику роль відіграє якість менеджменту. Його необхідно постійно вдосконалювати, щоб забезпечити координацію, встановити взаємозв'язки і інтегрувати функції управління в одне ціле. Крім цього, важливо сформувати хорошу репутацію і високу культуру. Висока культура показує те, які у організації існують звичаї, традиції, звичаї, норми поведінки. Цим вона приваблює потрібних співробітників. В процесі своєї діяльності організація створює собі певну репутацію. Вона складається з думки її співробітників, партнерів по бізнесу і громадськості. І чим вона краща, тим більша ймовірність зацікавити потенційного клієнта і залучити до взаємовигідної співпраці.

Виробничі фактори включають в себе структуру продукції (асортимент, обсяг виробництва, собівартість і якість) і її частку в платоспроможному попиті; стан складу майна (забезпеченість процесу виробництва оборотними засобами і необоротні активи); величину витрат в порівнянні з доходами; рівень розвитку інфраструктури в організації; екологічність виробництва. Проведення заходів щодо поліпшення якості продукції, що випускається, раціонального збільшення обсягів виробництва призведе до підвищення попиту і ціни на неї. В цьому випадку будуть забезпечені зростання прибутку і підвищення фінансової стійкості. Обсяг прибутку також залежить від величини і співвідношення постійних і змінних витрат виробництва.

Фінансовий менеджер для підвищення ефективності роботи компанії обов'язково повинен вміти максимально точно визначати оптимальний розмір власних оборотних коштів, оборотних і необоротних активів. Залежно від потреб підприємства, необхідні ресурси повинні бути своєчасно наявними, тому важливо простежити за їх якістю і ритмічністю поставок. Запаси і грошові кошти підлягають раціональному розподілу для забезпечення поточної оперативної діяльності. Фінансово-економічні чинники включають склад і структуру фінансових ресурсів. На них можна вплинути шляхом вивчення фінансових документів і проведення фінансового аналізу діяльності, оптимізації структури капіталу та джерел його формування (співвідношення власних і позикових коштів). Всі заходи, що розробляються в області управління фінансовими ресурсами, повинні бути спрямовані на підвищення прибутковості, платоспроможності та рентабельності компанії. При збільшенні обсягу прибутку потрібно розробити структуру її розподілу і визначити оптимальну частку, яку слід реінвестувати і направити на розвиток виробництва.

Таким чином, сучасна компанія не може обійтися без організації процесу управління фінансовими ресурсами, як в рамках поточної, так і стратегічної діяльності. Управління фінансами здійснюється за допомогою проведення фінансового аналізу, планування, обліку, контролю і регулювання грошових коштів. При цьому фінансові менеджери повинні прагнути до побудови системи управління фінансами, яка саморозвивається. Вона передбачає виникнення таких якостей, як гнучкість і адаптивність до змін, орієнтація на інновації, пошук і розробка ідей щодо залучення інвестицій. Система управління фінансами в нових умовах стає джерелами додаткових фінансових ресурсів для розвитку бізнесу..

ВИСНОВКИ

Для здійснення статутної діяльності компанії повинні мати необхідні фактори, що забезпечують їх успішний розвиток - необоротні та оборотні активи. Їх формування відбувається за рахунок власних і позикових коштів. Щорічно компанії повинні оновлювати свої основні фонди, покривати витрати на соціальні потреби колективу і фінансувати культурні та побутові об'єкти. Ці витрати покриваються з власних джерел, що забезпечує їх самофінансування. Через відсутність власних джерел в оборот компаній входять банківські кредити, які потім погашаються за рахунок прибутку, що залишається в розпорядженні компанії. На сьогоднішній день, в умовах нестабільної ринкової економіки, питання ефективності використання фінансових коштів є одним з найважливіших як для держави, так і для господарюючих суб'єктів.

Ефективний розвиток різних секторів економіки і суспільства в цілому безпосередньо залежить від залучення фінансових ресурсів і їх раціонального використання економічними суб'єктами. У зв'язку з цим необхідно грамотно організувати управління фінансовими ресурсами, за допомогою яких збільшується виробничий потенціал підприємства, а також фінансування поточної господарської діяльності. Фінансові ресурси являють собою грошовий дохід, який формується шляхом накопичення та надходження державою, юридичними і фізичними особами та призначений для реалізації цілей розширеного відтворення, матеріального стимулювання працівників, задоволення суспільних потреб

Таким чином, під фінансовими ресурсами підприємств розуміється їх власний позиковий і залучений капітал. Відповідно до цього однією з основних завдань компанії є пошук резервів зростання своїх фінансових ресурсів і підвищення ефективності їх використання для поліпшення роботи підприємства.

Фінансові ресурси відіграють величезну роль в діяльності кожної організації, так як саме вони є основою для здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства. Іншими словами, організація не зможе успішно організувати свою діяльність без використання певних фінансових ресурсів. Управління фінансовими ресурсами підприємства залежить від багатьох факторів і є найважливішим елементом в діяльності кожного підприємства. Кожне можливе

управлінське рішення перевіряється на відповідність цим принципам. Всі альтернативи, які так чи інакше не узгоджуються із зазначеними принципами, повинні бути відхилені, що відповідають їм, відповідно, впроваджені.

Для оцінки і подальшого управління фінансовими ресурсами використовують методи економічного аналізу, до яких відноситься фінансовий аналіз. За допомогою і на підставі його виявляється поточний стан ресурсів організації і згодом здійснюється робота по розробці рекомендацій, які дозволять удосконалити структуру ресурсів. Таким чином, управління фінансовими ресурсами є значимою діяльністю в організації і представляє з себе навіть частину загальної фінансової стратегії на підприємстві та полягає в забезпеченні необхідного рівня фінансування його виробничого розвитку.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Статистичний збірник «Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва» Державна служба статистики України. За редакцією Маргарити КУЗНЄЦОВОЇ. Київ 2020. 374 с.
2. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України. Веб-сайт. URL: <https://smida.gov.ua/db/participant/00220477>.
3. Берехтіна Л. О. Економічна сутність оборотного капіталу підприємства. *Держава і регіони. Серія: Економіка і підприємництво*. 2011. № 6. С. 378–381.
4. Борецька Н. П., Міщенко К. В. Аналіз і прогнозування фінансової стійкості підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 20. С. 63–66.
5. Грінько А. П. Класифікація основного капіталу як інформаційний інструментарій бухгалтерського обліку. *Економіка і управління підприємством*. 2015. № 2. С. 72-76.
6. Губарик О.М., Губан А.В. Управління кредиторською заборгованістю як фактор забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. *Молодий вчений*. 2017. № 10(50). С. 871–874.
7. Захаркін О. О. Фактори формування вартості в контексті вартісно-орієнтованого підходу управління підприємством. *Бізнес Інформ*. 2014. №7. С. 208–214.
8. Захаркін О.О., Костель М.В., Захаркіна Л.С. Оцінка впливу рівня інноваційної активності підприємств на їх фінансово-економічні результати. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 8 (170). С. 427–441.
9. Захаркін, О.О. Вартісно-орієнтоване управління інноваційною діяльністю підприємств: методологічні засади, світовий та вітчизняний досвід [Текст] : монографія / О.О. Захаркін. - Суми: СумДУ, 2015. - 400 с.
10. Калабухова С.В. Уніфікація аналітичних процедур в умовах стандартизації бухгалтерського обліку та аудиту: монографія. Київ : КНЕУ, 2019. 431 с.

11. Костецький В. В. Сутнісно-теоретичні підходи до визначення фінансового забезпечення діяльності підприємства. *Галицький економічний вісник*. 2010. № 4 (29). С. 135-145.
12. Лисьонкова Н.М. Захарчук В.Ю. Підвищення ефективності управління оборотними активами підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2018. № 5 (10). С. 354-358.
13. Лучко М.Р., Жукевич С.М., Фаріон А.І. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 304 с.
14. Марусяк Н.Л. Дебіторська та кредиторська заборгованості як основні регулятори кругообігу оборотного капіталу підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. №2. С. 139–142.
15. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
16. Парасій-Вергуненко І.М. Статичний і динамічний підходи до аналізу ліквідності та платоспроможності суб'єктів господарювання. *Фінанси України*. 2017. Вип. 2. С. 81-95. 130
17. Присяжнюк Б. П., Хижнякова Н. О. Удосконалення управління активами лісогосподарського підприємства. Прикладні аспекти інформаційного забезпечення та обґрунтування технічних і управлінських рішень : матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих науковців. Рівне: РВВ РДГУ, 2018. С. 49-52.
18. Роль інноваційної діяльності у формуванні вартості промислових підприємств [Текст]: звіт про НДР (заключний) / Кер. О.О. Захаркін. - Суми: СумДУ, 2016. - 114 с.
19. Савінова А.В. Управління оборотними активами підприємства: теоретичний аспект. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2017. № 54 (1257) С. 134-137.
20. Семенов А. Г., Єропутова О. О., Плаксюк О. О. Класифікація видів фінансової стратегії підприємства. *Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво: науково-виробничий журнал*. 2012. № 1. С. 163–170.

21. Серебрянський Д. М., Базильчук К. В. Оцінка ефективності управління оборотними коштами підприємства. *Регіональна економіка та управління*. 2019. №4 (26). С. 91-95.
22. Скоробогатова В.В. Сутність категорії «активи»: аналіз наукових джерел. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2011. № 3 (21). Ч. 2. С. 338–348.
23. Трансформація підприємств: економічна оцінка та побудова систем менеджменту: монографія / О. Є. Кузьмін та ін. Львів: Вид-во НУ “Львівська політехніка”. 2005. 335 с.
24. Тютюнник Ю.М., Дорогань-Писаренко Л.О., Тютюнник С.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Полтава : Видавництво ПП «Астроя», 2020. 434 с.
25. Управление активами : учебник / И.А. Бланк. - К. : Ника-Центр, 2000. - 720 с.
26. Юрій Е. О. Зміст управління ліквідністю в стабілізації діяльності підприємства. *Вісник Одеського національного університету. Економіка*, том 21. Випуск 8(50). 2018. С. 73–77.
27. Янковська В. А. Семенець А. О., Кузнецова С. О. Управління активами та пасивами підприємства. *Фінанси, банки, інвестиції*. 2013. № 6. С. 111-114.

ДОДАТОК А

Фінансова звітність АТ "Насосенергомаш"

Таблиця А.1 – Актив балансу підприємства

Актив	Код рядка	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
I. Необоротні активи										
Нематеріальні активи:	1000	7532	12481	13031	15333	31025	34448	28220	54891	58572
первісна вартість	1001	9189	16378	19602	25027	51035	73738	90611	160412	191989
накопичена амортизація	1002	-1637	-3897	-6571	-9694	-20010	-39290	64391	105521	133417
Незавершені капітальні інвестиції	1005	123049	73617	33795	24920	19793	25283	48509	40099	34176
Основні засоби:	1010	368899	501659	533462	543438	552712	562203	570542	627338	614586
первісна вартість	1011	453543	617402	690178	742800	798601	860122	922803	1042941	1104903
знос	1012	-84644	-115743	-156716	-199362	-245899	-297919	-352261	-415603	-490317
Інвестиційна нерухомість:	1015	0	0	0	0	0	0	847	953	0
первісна вартість	1016	0	0	0	0	0	0	990	1112	0
Довгострокові біологічні активи:	1020	0	0	0	0	0	0	-143	-159	0
Довгострокові фінансові інвестиції:	1030	61	118	152	93	52	53	53	0	0
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств										
інші фінансові інвестиції	1035	0	0	26	26	26	26	26	26	26
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	13	7001	0	0	140	150	150	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	2113	240	604	1543	0	0	0	0	0
Усього за розділом I	1095	501867	595116	581070	585353	603748	622161	648447	734544	713860
II. Оборотні активи										
Запаси	1100	367295	353832	391534	410547	392957	518646	528825	580312	855045
Виробничі запаси	1101	164087	136537	158049	140297	140715	197244	242661	220191	308763
Незавершене виробництво	1102	173506	181651	197260	207374	210449	251485	217721	318863	492100
Готова продукція	1103	29634	35681	36138	62762	41601	69080	67583	41073	54038
Товари	1104	68	63	87	114	192	837	860	185	144
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	65235	91047	105410	119315	246841	258256	311877	625230	636672
Дебіторська заборгованість за розрахунками:										
за виданими авансами	1130	48928	118185	38410	17800	13228	52920	132022	154151	136147
з бюджетом	1135	47680	34999	140452	85917	31980	24673	9426	4666	23075
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0	0	0	37	0	185		444
з нарахованих доходів	1140	0	0	0	0	0	8	57	0	134
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	9546	42321	11066	1344	2020	3286	2794	8936	7752
Гроші та їх еквіваленти	1165	28296	38190	87666	96638	84657	56143	118110	55357	36238
Готівка	1166	6	10	6	9	11	10	13	11	11
Рахунки в банках	1167	28290	38180	87660	96629	84646	56133	118097	55346	36227
Витрати майбутніх періодів	1170	3954	4724	4729	7149	14876	7265	9315	10649	15794
Інші оборотні активи	1190	708	512	949	330	1192	2198	1328	5505	2276
Усього за розділом II	1195	571642	683910	780216	739040	787751	923395	1113754	1444974	1713133
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0	0	0	0	0	44	0	0
Баланс	1300	1073309	1279026	1361286	1324393	1391499	1545556	1760245	2179518	2426993

Таблиця А.2 – Пасив балансу підприємства

Пасив	Код рядка	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
I. Власний капітал										
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	24722	24722	24722	24722	24722	24722	24722	24722	24722
Капітал у дооцінках	1405	145432	136521	131359	127393	103405	100574	97942	95532	93024
Додатковий капітал	1410	269	269	507	503	269	269	269	269	269
Емісійний дохід	1411	269	269	269	269	269	269	269	269	269
Накопичені курсові різниці	1412	0	0	238	234	0	0	0	0	0
Резервний капітал	1415	14323	17753	26611	30017	36913	43395	49105	49163	49163
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	298126	480751	549376	687841	813918	925157	923520	1029327	936773
Усього за розділом I	1495	482872	660016	732575	870476	979227	1094117	1095558	1189013	1103951
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення										
Відстрочені податки зобов'язання	1500	0	0	0	0	18644	16551	15396	11186	8402
Інші довгострокові зобов'язання	1515	25232	8861	1138	113662	128770	132921	0	33003	39799
Усього за розділом II	1595	25232	8861	1138	113662	147414	149472	15396	44189	48201
III. Поточні зобов'язання і забезпечення										
Короткострокові кредити банків	1600	3660	0	0	0	0	0	0	0	0
Поточна кредиторська заборгованість:	1610	34395	43141	83853	0	0	0	131126	115296	137306
за довгостроковими зобов'язаннями										
за товари, роботи, послуги	1615	27779	50081	59560	70016	125289	145492	190082	143784	156850
за розрахунками з бюджетом	1620	2023	11914	12521	10745	6606	3550	3909	5771	4483
за у тому числі з податку на прибуток	1621	501	10196	10593	8369	3436	277	0	1656	0
за розрахунками зі страхування	1625	3525	3998	3870	3521	3205	3221	3800	4128	4511
за розрахунками з оплати праці	1630	7175	9764	8170	10009	11841	12134	14133	15478	16765
за одержаними авансами	1635	419263	373113	280206	119782	95342	111499	277521	615264	735569
за розрахунками з учасниками	1640	139	136	135	135	134	134	134	134	134
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0	0	0	0	0	0	0	0
за страховою діяльністю	1650	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Поточні забезпечення	1660	13302	16223	13037	14154	20391	23845	26718	34657	44962
Інші поточні зобов'язання	1690	53944	101779	166221	111893	2050	2092	1868	1804	174261
Усього за розділом III	1695	565205	610149	627573	340255	264858	301967	649291	936316	1274841
Баланс	1900	1073309	1279026	1361286	1324393	1391499	1545556	1760245	2179518	2426993

Таблиця А.3 – Звіт про фінансові результати

Стаття	Код рядка	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	944845	1008705	1106496	1193407	1179993	1129151	1298638	1461210	1077306
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-747981	-688094	-833537	-823182	-823119	-834459	-1061965	-1158102	-951003
1 Валовий прибуток	2090	196864	320611	272959	370225	356874	294692	236673	303108	126303
1 Інші операційні доходи	2120	13393	10886	5695	25360	32370	9923	2418	4765	5862
2 Адміністративні витрати	2130	-60832	-59993	-64454	-75918	-84981	-93840	-113848	-110389	-106902
3 Витрати на збут	2150	-19904	-20891	-18928	-51469	-62525	-32679	-31282	-35609	-24262
4 Інші операційні витрати	2180	-26260	-20817	-32710	-30095	-35180	-37936	-98866	-51087	-58189
5 Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток / збиток	2190	103261	229796	162562	238103	206558	140160	-4925	110788	-57188
3 Інші фінансові доходи	2220	3122	812	2034	6341	9889	4010	1736	2521	2113
7 Інші доходи	2240	656	4578	3213	4698	1167	1429	7916	19913	1238
3 Фінансові витрати	2250	-3133	-5285	-16445	-18144	-6923	0	0	-5356	-13370
3 Втрати від участі в капіталі	2255	0	0	0	-59	-41	0	0	0	0
1 Інші витрати	2270	-6441	-8489	-60300	-63084	-49015	-5596	-700	-114	-24883
1 Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2 Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	97474	221469	91098	167855	161635	140003	4027	127752	-92090
3 Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-28933	-44325	-22918	-29950	32172	25734	-2586	-25244	2784
1 Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	68541	177144	68180	137905	129463	114269	1441	102508	-89306